

INSTRUMENTY I INSTYTUCJE FINANSOWE I UBEZPIECZENIOWE W KSZTAŁTOWANIU ŁADU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO

W dniach 23-24 września 2010 r. w Jachrance odbyła się konferencja nt. „Instrumenty i instytucje finansowe i ubezpieczeniowe w kształtowaniu ładu społeczno-gospodarczego”, zorganizowana przez Katedrę Polityki Europejskiej Finansów Publicznych i Marketingu Wydziału Nauk Ekonomicznych SGGW.

W konferencji wzięli udział, poza pracownikami SGGW, przedstawiciele innych ośrodków naukowych oraz reprezentanci instytucji państwowych i finansowych oraz praktyki finansowej.

Zamierzeniem konferencji było zaprezentowanie roli instrumentów i instytucji finansowych oraz ubezpieczeniowych w kształtowaniu ładu społeczno-gospodarczego w warunkach spowolnionego wzrostu. Dodatkową okolicznością inspirującą zorganizowanie konferencji było wejście w życie w dniu 1 stycznia 2010 roku nowych przepisów dotyczących gospodarowania środkami publicznymi oraz zgłaszane przez rząd zmiany w ubezpieczeniach społecznych.

Obrazy konferencyjne koncentrowały się wokół roli instrumentów finansowych, instytucji finansowych i finansów publicznych w kształtowaniu ładu społeczno-gospodarczego w Polsce. Dużym zainteresowaniem uczestników konferencji cieszyła się problematyka Otwartych Funduszy Emerytalnych. Przedstawiono zasady ich funkcjonowania. Wskazano na istniejące w OFE mechanizmy, które nie zabezpieczają interesów finansowych członków przed dewaluacją oszczędzanych w nich składek ubezpieczeniowych. Zgodnie z nimi, OFE mogą uzyskiwać ujemne minimalne wymagane stopy zwrotu.

Za minimalną wymaganą stopę zwrotu w OFE przyjmuje się wartość, która jest niższa od 50% średniej ważonej stopy zwrotu lub od wartości o 4 pkt. niższej od średniej ważonej stopy zwrotu wszystkich OFE.

Istniejące zasady dotyczące oceny działalności OFE sprawiają, że nie starają się one uzyskiwać dobrych wyników inwestycyjnych. Z punktu widzenia OFE, najbardziej opłacalna jest przeciętna stopa zwrotu. Aktualnie istnieje na rynku 16 OFE, które niczym się nie różnią. Potencjalni ich członkowie pozbawieni są zatem możliwości racjonalnego wyboru. Łącznie OFE dysponują kwotą prawie 220 mld zł. W istocie jest to wydzielony z finansów publicznych fundusz, z którego w przyszłości będą finansowane świadczenia emerytalne. Wydaje się, że Polski nie stać na to, aby w warunkach kryzysu tworzyć tak mało efektywne rezerwy finansowe. Zgodnie z unijnymi zasadami ustalania państwowego długu publicznego, przekazane z sektora finansów publicznych środki do OFE powiększają ten dług. Dług ten powiększa także oprocentowanie, które ponosi budżet państwa w związku z pożyczaniem swoich pieniędzy od OFE za pośrednictwem emitowanych obligacji skarbowych. Reasumując, OFE

aktualnie nie są gwarantem efektywnego oszczędzania deponowanych w nich składek z tytułu ubezpieczenia społecznego. Dodatkowo, stanowią poważne źródło generowania naszego długu publicznego (ok. 2 mld zł miesięcznie plus odsetki).

W trakcie obrad sporo uwagi poświęcono problematyce egalitaryzmu ubezpieczeń społecznych w ramach ZUS i KRUS. Dokonano porównania tych dwóch podsystemów, stosując następujące kryteria oceny:

- wielkość dotacji z budżetu państwa w przeliczeniu na 1 ubezpieczonego (płacący składki i świadczeniobiorcy) w obydwu systemach;
- wielkość dotacji z budżetu państwa w przeliczeniu na 1 świadczeniobiorcę z ZUS i z KRUS;
- poziom składek na ubezpieczenia w ZUS i w KRUS w relacji do dochodów osób prowadzących działalność gospodarczą i do dochodów rolników;
- poziom świadczeń z ZUS i z KRUS w relacji do przeciętnej płacy w gospodarce narodowej;
- prawa i obowiązki osób pobierających świadczenia z ZUS i z KRUS.

Z przeprowadzonych porównań wynika, że dofinansowanie z budżetu państwa do świadczeniobiorcy i ubezpieczonego w ZUS i w KRUS jest porównywalne. W istocie koszt ubezpieczenia w KRUS jest relatywnie niższy niż w ZUS. Z kolei wielkość świadczeń z KRUS jest o ok. 50% niższa niż z ZUS. Wyraźnie różnią się natomiast w uprawnieniach świadczeniobiorców. Np. emeryt z KRUS inwestujący w nieruchomości rolne zostanie pozbawiony znacznej części świadczeń, tzw. części uzupełniającej emerytury rolniczej. Natomiast świadczeniobiorca z ZUS nie ma tego typu ograniczeń inwestycyjnych. Reasumując, trudno jednoznacznie stwierdzić, że ubezpieczenie w KRUS jest bardziej preferencyjne niż w ZUS.

Na konferencji przedstawiono także sytuację w polskim sektorze bankowym, który – w przekonaniu uczestników konferencji – nie przyczynił się do światowego kryzysu finansowego. To banki państw zachodnich z racji kryzysu zostały wzmocnione ogromnymi kwotami dotacji budżetowych. Trudno obecnie ocenić, czy tego rodzaju interwencjonizm finansowy w sektorze bankowym spowoduje poprawę sytuacji.

Scharakteryzowano postanowienia Komitetu Bazylejskiego II, mającego za zadanie ochronę krajowych systemów bankowych przed podobnymi kryzysami w przyszłości.

Autorzy referatów wskazywali na przyczyny powstania kryzysu finansowego. **Prof. dr hab. Małgorzata Iwanicz-Drozdowska** omówiła w swym wystąpieniu wpływ kryzysu finansowego na działalność banków w Polsce, nawiązując do wypowiedzi swojego przedmówcy **dr. Sylwestra Kozaka**, którego referat poświęcony był mechanizmom powstania kryzysu. Bankom i ich roli w kreowaniu ładu społeczno-gospodarczego, a także kwestiom związanym z ich wizerunkiem poświęcone były także wystąpienia **dr hab. Aliny Daniłowskiej** i **dr hab. Joanny Szwackiej-Mokrzyckiej prof. SGGW**.

W trakcie konferencji poruszana była również problematyka ubezpieczeniowa, do której nawiązywali w swoich referatach: **prof. dr hab. Irena Jędrzejczyk**, **prof. dr hab. Leokadia Oręziak** i **prof. dr hab. Marian Podstawka**. Omówiono zagadnienia związane zarówno z ubezpieczeniami gospodarczymi, jak i społecznymi. Ubezpieczeniom finansowym i problemom z ich zakupem w okresie spowolnienia gospodarczego poświęciła uwagę **prof. dr hab. I. Jędrzejczyk**. Zaprezentowano również rozważania na temat Otwartych Funduszy Emerytalnych i ich roli w kreowaniu długu

publicznego (prof.dr hab. L. Oręziak), a także ocenę egalitaryzmu ubezpieczeniowego w ZUS i KRUS (prof. dr hab. M. Podstawka).

Ważną grupę tematów stanowiły także problemy ryzyka, zarządzania ryzykiem i wykorzystania najnowszych osiągnięć statystyki i ekonometrii w zarządzaniu przedsiębiorstwami działającymi na rynku finansowym. Zostały one szeroko omówione w referatach: **prof. dr hab. Doroty Witkowskiej**, **mgr. Tomasza Adamowicza**, który w swoim wystąpieniu odniósł się również do przyczyn kryzysu finansowego, a także **mgr. Tomasza Wiśniewskiego**. Dużo uwagi poświęcono też finansom publicznym. Tej tematyki dotyczyły referaty: **dr Anny Świrskiej**, o subwencji wyrównawczej i jej roli w wyrównywaniu sytuacji dochodowej wybranych gmin województwa mazowieckiego, **dr Marty Postuły** (Dyrektora Departamentu Reformy Finansów Publicznych w Ministerstwie Finansów) o budżecie zadaniowym, jak również **mgr Agnieszki Deresz**, poruszający problem sprawiedliwości w obciążeniach podatkowych.

Podsumowując przebieg konferencji, prof. dr hab. Marian Podstawka stwierdził, że istnieje ogromna potrzeba weryfikacji istniejących poglądów dotyczących roli instrumentów finansowych w kształtowaniu ładu społeczno – gospodarczego. Istniejący kryzys gospodarczy uruchomił wiele interwencyjnych działań w obszarze finansów. Interesująca będzie ich ocena oraz opracowanie strategii zapobiegających podobnym kryzysom w przyszłości.

*Marian Podstawka
Aleksandra Wicka*